

УДК 378.1:78

Цитування:

Денисюк Ж. З. Креативність у мистецькій освіті як середовище реалізації професійного і творчого потенціалу особистості. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 2. С. 9–15.

Denysiyuk Zh. (2023). Creativity in Art Education as Environment for Realisation of Professional and Creative Potential of the Individual. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 9–15 [in Ukrainian].

*Денисюк Жанна Захарівна,
доктор культурології,
в.о. проректора з наукової роботи
та міжнародних зв'язків
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0003-0833-2993>*

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/G-9549-2019>

КРЕАТИВНІСТЬ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО І ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Мета статті – розглянути питання креативності в сучасній мистецькій освіті, що формує цілісне середовище, в межах якого стає можливою реалізація професійного і творчого потенціалу особистості. **Методологія** дослідження ґрунтується на системному та ціннісному підходах, а також на застосуванні аналітичного методу, синтетичного, культурологічного, що дозволить комплексно розглянути означену проблематику і отримати відповідні результати дослідження. **Наукова новизна** полягає в теоретичному осмисленні питань формування та розвитку креативності та креативного середовища мистецьких закладів освіти, що сприяє реалізації творчого потенціалу особистості та набуттю професійних компетентностей. **Висновки.** В результаті проведеного дослідження з'ясовано підвищення ролі компоненту креативності у формуванні цілісного простору мистецької освіти, а також трансформування парадигмальності в сфері освіти на основі загальних принципів гуманітаризації та культурологізації, що ґрунтуються на всебічному осмисленні буття людини у світі, її взаємовідносин із оточуючим середовищем та ціннісними вимірами особистісного розвитку. Доведено, що розвиток творчого потенціалу особистості здійснюється під впливом креативного середовища, що, своєю чергою, стає і умовою, і результатом діяльності творчої особистості. Основу креативності становить внутрішній потенціал особистості, її професійна самореалізація та здатність генерувати нові знання, що значною мірою формується в середовищі мистецької освіти. Відповідно, заклади мистецької освіти мають потенціал для формування та/або перетворення на креативні хаби для навчання та створення відкритого креативного середовища в процесі творчої діяльності, де відбувається створення інноваційного продукту та креативізація простору.

Ключові слова: креативність, мистецька освіта, креативний простір, творча особистість, креативне середовище, заклади мистецької освіти.

Denysiyuk Zhanna, D.Sc. in Cultural Studies, Acting Vice-Rector for Scientific Work and International Relations, National Academy of Culture and Arts Management

Creativity in Art Education as Environment for Realisation of Professional and Creative Potential of the Individual

The purpose of the article is to consider the issue of creativity in modern art education, which forms a holistic environment within which the realisation of the professional and creative potential of the individual becomes possible. **The research methodology** is based on systemic and value-based approaches, as well as on the application of analytical, synthetic, and cultural methods, which will allow a comprehensive consideration of the above issues and obtaining relevant research results. **The scientific novelty** lies in the theoretical understanding of issues of formation and development of creativity and creative environment of artistic educational institutions, which contributes to the realisation of the creative potential of the individual and the acquisition of professional competences. **Conclusions.** The study has revealed an increase in the role of the creativity component in the formation of a holistic space of art education, as well as the transformation of the paradigm in the field of education based on the general principles of humanisation and culturalisation, based on a comprehensive understanding of human existence in the world, their relationship with the environment and the value dimensions of personal development. It is proven that the development of the creative potential of the individual is carried out under the influence of a creative environment, which, in turn, becomes both a condition and a result of the activity of a creative individual. The basis of creativity is the inner potential of the individual, their professional self-realisation and the ability to generate new knowledge, which is largely formed in the environment of art education. Accordingly, art education institutions have the potential to form and/or transform into creative hubs for learning and creating an open creative environment in the process of creative activity, where an innovative product is created and space becomes creative.

Key words: creativity, art education, creative space, creative personality, creative environment, art education institutions.

Актуальність теми дослідження. Розвиток креативних індустрій та креативності загалом в останні роки стало помітним чинником у стратегуванні культурної політики, розвитку економіки та інших сфер діяльності. У цьому аспекті не стала винятком й освітня галузь, оскільки освіта як соціальний інститут постійно трансформується. Креативні індустрії вже давно на світовому ринку займають велику частку прибутків та є складовою розвитку сектору інновацій та технологій. Відповідно, в контексті динаміки сучасних креативних індустрій для сфери мистецької освіти набуває актуальності формування креативного простору, в межах якого може відбуватися реалізація та перетворення академічних знань у практичну діяльність за допомогою творчих проєктних технологій, що ґрунтується на розвитку творчих здібностей студентів, розробці принципово нових ідей, засад мислення, що виходитимуть за межі усталених моделей.

Креативність в широкому розумінні охоплює творчі інтелектуальні здібності, зокрема здатність привносити щось нове в практичну діяльність, здатність породжувати оригінальні ідеї за умов вирішення чи постановки нових проблем, подолання стереотипності сприйняття та мислення тощо. Креативність формується на межі творчості, нестандартного мислення, винахідництва, мобільності, інноваційності, характеризується варіативністю прийняття рішень та є продуцентом доволі динамічної людської діяльності. Саме в умовах мистецького освітнього середовища застосовуються методи розвитку творчого потенціалу особистості, та засоби культурних практик, за допомогою інноваційної діяльності формується відповідне креативне середовище.

Аналіз досліджень і публікацій. Креативність та креативні індустрії є доволі актуальним і затребуваним предметом наукових досліджень в галузі економічних, соціально-гуманітарних та інших наук. Серед вчених, хто присвятив науковій праці питанням розвитку креативних індустрій, креативності в освітній галузі, осмисленню мистецької освіти в сучасних соціокультурних умовах, варто назвати таких, як О. Абрамович [1], А. Зайцева [9], Д. Зібіньова [2], Н. Карасьова [3], І. Кузнєцова [4], Н. Лупак [5], Л. Масол [6], В. Нікітенко [7], О. Олексюк [8], Г. Падалка [9], Х. Плецан [10], М. Ткач [11], Н. Цимбалюк [12], Ю. Шабанова [13], О. Щолокова [14]; серед зарубіжних дослідників – П. Бадке-Шауб [18], Д. Барбер [17], М. Гарріс [17], П. Десмет

[18], М. Керлі [15], Р. Мюллер [18], М. Пітерс [16], А. Сантос [17], К. Торінг [18], П. Форміка [15], Дж. Хеймор [17] та ін.

Мета роботи – розглянути питання креативності в сучасній мистецькій освіті, що формує цілісне середовище, в межах якого стає можливою реалізація професійного і творчого потенціалу особистості.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи питання формування креативного простору в мистецьких закладах освіти, найперше варто звернутися до розуміння поняття креативних індустрій, які фактично фіксують зміни, що відбуваються на межі культури й економіки, зокрема породжуючи поняття креативної економіки, яка по суті виступає механізмом активізації інноваційності, що проявляється створенні конкурентоспроможного культурного продукту. В межах цих культурних продуктів відбувається відтворення та розповсюдження культурних смислів відповідним культурним середовищем.

Увага до креативних індустрій як в теоретичній, так і в практичній площині значно підвищилася в останні десятиліття ХХ ст. та особливо в перші десятиліття ХХІ ст. у зв'язку зі структурними змінами у процесі виробництва та споживання у сфері культури. На даний момент ця тема все частіше привертає увагу фахівців у галузі культурології, соціології, філософії та економіки культури, артменеджменту та маркетингу – як теоретиків, так і практиків. Міждисциплінарний характер феномена культурних індустрій обумовлений складністю контексту, в якому творчі процеси набули індустріального характеру. Відповідно були концептуалізовані та введені в науковий обіг такі поняття, як креативна економіка, економіка вражень та інші, що маркують ті сутнісні трансформації і зміни, які відбуваються в соціокультурному просторі під впливом технологічних, соціально-економічних, соціокультурних та інших чинників.

За визначенням Н. Карасьової, креативні індустрії поєднують в собі процес створення, виробництва та комерціалізації креативного контенту, якому притаманний нематеріальний і культурний характер. Креативна економіка найменше залежить від матеріальних ресурсів, тому вона є найдинамічнішою щодо створення нових робочих місць, генерування доходів та розвитку експорту. Характерною особливістю креативних індустрій сьогодні є те, що вони розвиваються переважно в містах, особливо в тих, де ринок уже насичений споживчими

товарами, функціонує розвинута соціальна сфера [3, 113].

Загальна динаміка розвитку сучасного інформаційного / постінформаційного суспільства полягає в тому, що в більшості своїй ґрунтується на наукоємних галузях та інтелектуальних технологіях, також фокусує свою увагу й на значущості творчого розвитку здобувачів вищої освіти, які в сучасних умовах повинні володіти навичками гнучких компетенцій (soft skills), включаючи креативність, що дозволить підвищити якість освіти в цілому та відійти від застосування формалізації знань. Відповідно зростає суспільна потреба креативної особистості, здатної успішно адаптуватися до змін і трансформацій у професійному та соціальному середовищі, генерувати і засвоювати інформацію, створювати нові або поліпшувати існуючі моделі знань, чітко формулювати і аналізувати проблеми та пропонувати ефективні шляхи їх рішення.

Розвиток сучасних суспільств значною мірою визначається глобалізаційними факторами з переважаючою інформаційною складовою. Соціокультурний простір характеризується як мультикультурний або полікультурний, перетворюючи та формуючи, відповідно, й інші сфери, зокрема, освітню. Відтак особливої значущості набуває розвиток саме мистецької освіти, яка є формоутворюючою в питаннях започаткування державних культурних стратегій та політики розвитку культур.

У нових соціокультурних умовах особливе значення відводиться гуманітарній складовій освіти загалом, одне із завдань якої в сучасному світі – формування у підростаючого покоління «культурологічного світовідчуття» як прояву толерантного ставлення до культурного різноманіття. Загалом акцентуація мистецької освіти в межах постнекласичної парадигми, як стверджує М. Ткач, зміщує вектор розвитку на цінності, пов'язані з плюральністю, прагненням до відкритості, невичерпності, свободи вибору. Відповідно, в мистецькій освіті відбувається синергія різних способів сприйняття та досягнення нестабільного і складного світу мистецтва, творче переосмислення відомих образів, символів і цінностей [11, 75].

Процес культурної глобалізації істотно загострює питання про те, на якій світоглядній, концептуальній та етичній основі повинен здійснюватися процес спеціалізованого навчання та виховання дітей та якою повинна бути сама наукова картина розуміння цього процесу [12, 28].

Розвиток суспільства завжди відбувається у певному культурному контексті. Взаємодія соціального та культурного відбувається постійно у всіх сферах життєдіяльності людини та суспільства. Сьогодні культуру часто використовують як інтерфейс та інструмент для стирання соціально-економічних відмінностей, крім того, культура та мистецтво сприяють різним видам партнерських відносин між освітою, бізнесом, наукою та іншими галузями. Вони створюють можливості саморозвитку та проведення вільного часу. Культура підвищує мобільність, яка сьогодні є умовою кар'єрного зростання, вона сприяє поширенню нових ідей та цінностей, а також розумінню інших культур та традицій, іншого досвіду та знання. Мистецькі проекти та програми, що виникають, розвивають певні територіальні громади, що дає можливість використовувати їх результати для вирішення багатьох локальних і глобальних проблем.

Художня спадщина, акумулюючи емоційно-естетичний досвід поколінь, втілює і передає ціннісне ставлення до світу крізь призму етнонаціональної специфіки, тому вона є ефективним засобом виховання естетичної культури, а також патріотичних почуттів, громадянської позиції особистості.

Мистецтво є цілісною системою формування світогляду народу, оскільки воно є засобом сприяння розвитку творчих основ та гуманістичної сутності в індивіді. Саме мистецтво є «проявом культури й водночас засобом спілкування у сфері культури. Художнє пізнання – це розуміння смисло-образів, які підносяться і над звичайними образами, і над поняттями в осягненні різних аспектів буття і спів-буття з іншими, це шлях до духовних вимірів у злагоді розуму, волі і почуттів» [6, 181].

Сучасне розуміння і значення мистецької освіти, на думку І.Кузнецової, полягає у можливості зреалізувати у гуманітарному просторі завдання гуманітаристики щодо художньо-етичного відчуття / розуміння / трактування людини, що дозволяє фаховій галузевій освіті як соціальному інституту суспільства здійснювати навчально-виховну діяльність в інтелектуальному та загальнокультурному напрямках, виступати каналом трансляції спадкоємних форм і чинником розвитку інновацій культури [4, 37–38]. За твердженням вченої, для сучасної культурної парадигми, що визначається спробами вийти за межі постмодерної релятивізації цінностей, плідним є звернення до аксіологічних детермінацій освітнього процесу.

Сучасна трансформація культурно-мистецьких освітніх стратегій в Україні зумовлена знаковою природою культури та потребує метапрофесійної діяльності культуртрегерів – осіб та інституцій, здатних забезпечити реальне функціонування та тяглість (у єдності спадкоємності та інновацій) схеми явищ культури в суспільстві: поява (продукування), «згортання» (перетворення на знак культури, втрата актуальності), «розгортання» знаків культури до особистої межі сприйняття [4, 39–40].

Осмилюючи та розглядаючи мистецьку освіту з філософських та гуманістичних засад, О. Щолокова наголошує на першочерговій реалізації таких завдань, як переосмислення світоглядно-методологічних основ гуманістичного пізнання; забезпечення гуманістичної спадкоємності у мистецькій освіті, піднявши її ефективність на всіх етапах і особливо на завершальному в галузі вищої мистецької освіти; впровадження різних навчальних програм, спрямованих на вивчення здобутків своєї національної культури та культур інших народів світу з пріоритетом духовних і моральних цінностей [14].

Відповідно, в контексті інноваційно-інформаційного суспільства креативність постає як концепт культуротворчості, в контексті якої поглиблюється зміст та характеристика творчості, її зв'язок з процесами удосконалення освіти, культури [7, 124]. У цьому зв'язку креативна особистість постає як суб'єкт творчого процесу, в основі якого внутрішня єдність всіх форм виявлення і саморозвитку особистості, яка здатна бачити можливості там, де їх не бачать інші, діяльність якої націлена на генерування творчих ідей, детермінованих специфікою когнітивної сфери та нейрофізичними задатками до творчого мислення, що забезпечують її творчу активність та сприяють реалізації всіх креативних станів та процесів [7, 132].

Важливим питанням розвитку креативних здібностей студентів у сучасних закладах мистецької освіти є використання в освітньому процесі можливостей інформаційного середовища та технологій, що забезпечують включення в освітній процес цікавих евристичних, дослідницьких, проєктивних методів у поєднанні з різними видами практик (розробка креативних проєктів, творчих експериментів), що відповідають рівню пізнавальної активності та інтересам і потребам особливо мотивованих здобувачів, що, своєю чергою, забезпечуватиме розвиток творчої та інтелектуальної ініціативи, сприятиме розвитку мистецьких практик, формуванню актуальних

та інноваційних знань на основі міждисциплінарності, творчих здібностей та ін. У сучасних умовах заклади мистецької освіти можуть бути самостійними гравцями в середовищі креативних індустрій. Навчальним закладам сьогодні важливо долучатися до процесу формування компетенцій, які отримують студенти, бути гнучкими у виборі форм навчання, здійснювати пошуки нових освітніх технологій та майданчиків для їх реалізації, активно взаємодіяти з потенційними і реальними стейкхолдерами тощо. Ідея освітнього хабу в культурно-креативному вимірі, на думку Х. Плецан, полягає у формуванні унікального простору викликів і можливостей ефективного спілкування, створення інноваційного культурного продукту, вироблення ідей, обміну досвідом і співпраці; а також як креативного простору з комфортними умовами та відповідними технічними ресурсами для професійного саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації [10, 54].

Створення креативного середовища у закладах мистецької освіти дозволяє формувати професійні якості та компетентності студентів, що дозволяють їм стати активними членами суспільства, здатними реалізовувати свої творчі розробки на високому конкурентному рівні. Тому всі учасники освітнього процесу повинні брати активну участь у створенні оптимальних умов запровадження креативних компонентів у навчальний процес. На думку дослідників, креативне середовище може бути джерелом стимулювання до навчання, впливати/формувати організаційну (корпоративну) культуру, сприяти соціальній взаємодії, забезпечувати певні робочі процеси в освіті [18, 41].

У цьому аспекті зарубіжними дослідниками концептуалізовано (і практично реалізовано) поняття креативного університету, що ґрунтується на екосистемах відкритих інновацій, які займаються спільним виробництвом із застосуванням колективного інтелекту та участі у проєктах відкритого розвитку. Так, зокрема, М. Пітерс вважає, що в межах концепту креативного університету, що є продуктом соціального та мережевого середовища на основі інтелекту, можна виокремити такі напрями функціонування і реалізації ідей креативності: інтелектуальна творчість – де креативність присутня у дослідницькій діяльності та у створенні знань; педагогічна творчість (у розробці навчальних програм і в педагогічному процесі); екологічна

творчість і навчальна творчість (творчість серед студентів, у їхніх навчальних досягненнях); та рефлексивна креативність, в межах якої відбувається демонстрація освітнім закладом своєї здатності до розуміння себе та своїх можливостей в цій сфері [16, 716]. Одним із головних принципів створення таких освітніх інноваційних просторів на основі креативності є те, що креативність є соціальним процесом, і простір має якимось чином уможливити та посилювати цей факт. До того ж, важливо відзначити, що елементи інновацій змінюються та стають більш універсальними, включаючи такі цінності, як стійкість і відкритість, і вони перетинаються з атрибутами креативного простору [17, 50].

Враховуючи сучасні соціокультурні реалії та культуротворчі процеси в Україні, мистецька освіта має будуватися на засадах вітчизняних традицій та в загальному контексті європейської й світової інтеграції з орієнтацією на загальнолюдські демократичні цінності громадянського суспільства. Стратегічно важливим і перспективним напрямом діяльності мистецьких освітніх закладів є формування і забезпечення функціонування креативного простору як поліфункціонального середовища, спрямованого на інноваційність у створенні культурного продукту та націленого на його реалізацію.

Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному осмисленні питань формування та розвитку креативності та креативного середовища мистецьких закладів освіти, що сприяє реалізації творчого потенціалу особистості та набуттю професійних компетентностей.

Висновки. У результаті проведеного дослідження з'ясовано підвищення ролі компоненту креативності у формуванні цілісного простору мистецької освіти, а також трансформування парадигмальності в сфері освіти на основі загальних принципів гуманітаризації та культурологізації, що ґрунтуються на всебічному осмисленні буття людини у світі, її взаємовідносин із оточуючим середовищем та ціннісними вимірами особистісного розвитку. Доведено, що розвиток творчого потенціалу особистості здійснюється під впливом креативного середовища, що, своєю чергою стає і умовою і результатом діяльності творчої особистості. Основу креативності становить внутрішній потенціал особистості, її професійна самореалізація та здатність генерувати нові знання, що значною мірою формується в середовищі мистецької освіти. Відповідно, мистецькі заклади мають

потенціал для формування та/або перетворення на креативні хаби для навчання та створення відкритого креативного середовища в процесі творчої діяльності, де відбувається створення інноваційного продукту та креативізація простору.

Література

1. Абрамович О. Мистецька освіта як соціокультурне явище. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. 2016. Вип. 19. С. 184–188.
2. Зібіньова Д. В. Креативні практики у сферах культури та освіти. *Інтеграція науки і освіти: розвиток культурних і креативних індустрій* : зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 14 квітня 2023 р.). Київ : КНУТД, 2023. С. 201–203.
3. Карасьова Н. А. Креативні індустрії як елемент стратегії постіндустріального розвитку. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. Вип. 3. С. 110–120.
4. Кузнецова І. В. Філософія культурно-мистецької освіти в модерному суспільстві: культурологічне осмислення українського контексту. *Художня культура і мистецька освіта України: сучасні прояви і смисли* : монографія. Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2019. С. 34–56.
5. Лупак Н. М. Художня комунікація в площині мистецької освіти: теорія, практика, інновації. *Мистецтво та освіта* : науково-методичний журнал. Київ, 2019. № 1 (91). С. 6–11.
6. Масол Л. Теоретико-методологічні засади загальної мистецької освіти та поліхудожнього виховання (культурно-антропологічний підхід). *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2009. Вип. 30. С. 180–188.
7. Нікітенко В. Креативний менеджмент як чинник розвитку творчої особистості в умовах інноваційно-інформаційного суспільства. *Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 25-річчю створення кафедри менеджменту організацій та управління проектами (Запоріжжя, 23–24 вересня 2021 р.) / ред.-упоряд. В. Г. Воронкова. Запоріжжя : Гельветика, 2021. С. 123–132.
8. Олексюк О. М. Модернізація і розвиток вищої мистецької освіти: постнекласична альтернатива. *Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі* : матер. III Міжнар. Конгресу (Одеса, 18–21 травня 2017 р.) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса : Гельветика, 2017. С. 317–318.
9. Падалка Г. В., Зайцева А. В. Культурологічні виміри проективного моделювання мистецької освіти. *Культура і сучасність* : альманах. 2020. № 1. С. 3–6.

10. Плецан Х. В. Роль освітніх хабів у процесі формування успішних культурних менеджерів креативних індустрій. *Інтеграція науки і освіти: розвиток культурних і креативних індустрій* : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. конф. (Київ, 10 травня 2022 р.) / за ред. А. М. Вергун та ін. Київ : КНУТД, 2022. С. 53–55.

11. Ткач М. Синергізм взаємодії культурфілософських аспектів постнекласичного знання у змісті вищої мистецької освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 67–78.

12. Цимбалюк Н. М. Інтеграція культурно-мистецької освіти у європейській культурний простір: основні показники та напрями розвитку. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: зб. наук. праць*. 2013. № 4 (21). С. 25–31.

13. Щолокова О. П. Філософські засади мистецької освіти. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5728/Scholokova.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: червень 2023).

14. Шабанова Ю. О. Мистецькі практики в культурологічній освіті. *Інтеграція науки і освіти: розвиток культурних і креативних індустрій* : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. конф. (Київ, 10 травня 2022 р.) / за ред. А. М. Вергун та ін. Київ : КНУТД, 2022. С. 55–57.

15. Curley M., Formica P. Designing creative spaces for idea generation and start-up experiments. The role of university ecosystems. *Industry & Higher Education*. 2013. Vol. 27. No 1. Pp. 9–14. DOI: 10.5367/ihe.2013.0135.

16. Peters M. Competing Conceptions of the Creative University. *Educational Philosophy and Theory*. 2014. Vol. 46:7. Pp. 713–717. DOI: 10.1080/00131857.2013.785074

17. Santos A., Barber D., Harris M., Haymore J. What Can Universities Learn From Organizational Creative Space Design Research? A Look at Maker Spaces. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 2021. Vol. 21(6). Pp. 47–62.

18. Thoring K., Mueller R.M., Badke-Schaub P., Desmet P. An Inventory of Creative Spaces: *Innovative Organizations and their Workspace, in Proceedings of the 22nd International Conference on Engineering Design (ICED19)*, Delft, The Netherlands, 5–8 August 2019. DOI: 10.1017/dsi.2019.7.

References

1. Abramovych, O. (2016). Art education as a sociocultural phenomenon. Scientific bulletin of the Kyiv National University of Theater, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Kary, 19, 184–188 [in Ukrainian].

2. Zibinyova, D. V. (2023). Creative practices in the spheres of culture and education. Integration of science and education: development of cultural and creative industries: a collection of materials of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Kyiv, April 14. Kyiv: KNUITD, 201–203 [in Ukrainian].

3. Karasyova, N. A. (2019). Creative industries as an element of the post-industrial development strategy.

International relations: theoretical and practical aspects, 3, 110–120 [in Ukrainian].

4. Kuznetsova, I. V. (2019). Philosophy of cultural and artistic education in modern society: cultural understanding of the Ukrainian context. Artistic culture and art education of Ukraine: modern manifestations and meanings: monograph. Kyiv: Institute of Culture of the National Academy of Sciences of Ukraine, 34–56 [in Ukrainian].

5. Lupak, N. M. (2019). Artistic communication in the field of art education: theory, practice, innovations. Art and education: a scientific and methodical journal. Kyiv, 1 (91), P. 6–11 [in Ukrainian].

6. Masol, L. (2009). Theoretical and methodological principles of general art education and multi-art education (cultural and anthropological approach). Psychological and pedagogical problems of the village school, 30, 180–188 [in Ukrainian].

7. Nikitenko, V. (2021). Creative management as a factor in the development of a creative personality in the conditions of an innovative and information society. Formation of modern concepts of organization management and administration in conditions of digitalization: materials of the international scientific and practical conference dedicated to the 25th anniversary of the establishment of the Department of Organization Management and Project Management on September 23-24, 2021. Zaporizhzhia: Helvetica Publishing House, 123–132 [in Ukrainian].

8. Oleksyuk, O. M. (2017). Modernization and development of higher art education: a post-non-classical alternative. Global challenges of pedagogical education in the university space: materials of the 3rd International Congress (Odesa, May 18-21, 2017). Odesa: Helvetica Publishing House, 317–318 [in Ukrainian].

9. Padalka, G. V., Zaitseva, A. V. (2020). Cultural dimensions of projective modeling of art education. Culture and modernity: an almanac, 1, Kyiv: IDEA PRINT, 3–6 [in Ukrainian].

10. Pletsan, H. V. (2022). The role of educational hubs in the process of formation of successful cultural managers of creative industries. Integration of science and education: development of cultural and creative industries: a collection of scientific works based on the results of the All-Ukrainian conference, Kyiv, May 10, 2022. Kyiv: KNUITD, 53–55 [in Ukrainian].

11. Tkach, M. (2022). Synergism of the interaction of cultural-philosophical aspects of post-non-classical knowledge in the content of higher art education. Ukrainian Pedagogical Journal, 4, 67–78 [in Ukrainian].

12. Tsybalyuk, N. M. (2013). Integration of cultural and artistic education into the European cultural space: main indicators and directions of development. Actual problems of sociology, psychology, pedagogy: coll. of science works, 4(21), 25–31 [in Ukrainian].

13. Shabanova, Yu. O. (2022). Artistic practices in cultural education. Integration of science and education: development of cultural and creative industries: a collection of scientific works based on the results of the All-Ukrainian conference, Kyiv, May 10, 2022. Kyiv: KNUITD, 55–57 [in Ukrainian].

14. Shcholokova, O. P. Philosophical foundations of art education. Retrieved from: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5728/Scholokova.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

15. Curley, M., Formica P. (2013). Designing creative spaces for idea generation and start-up experiments. The role of university ecosystems. *Industry & Higher Education*, 27 (1), 9–14. DOI: 10.5367/ihe.2013.0135[in English].

16. Peters, M. (2014). Competing Conceptions of the Creative University. *Educational Philosophy and Theory*, 46:7, 713–717. DOI: 10.1080/00131857.2013.785074 [in English].

17. Santos A., Barber, D., Harris, M., Haymore, J. (2021). What Can Universities Learn From Organizational Creative Space Design Research? A Look at Maker Spaces. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 21 (6), 47–62 [in English].

18. Thoring, K., Mueller, R. M., Badke-Schaub, P., Desmet, P. (2019). An Inventory of Creative Spaces: Innovative Organizations and their Workspace, in *Proceedings of the 22nd International Conference on Engineering Design (ICED19)*, Delft, The Netherlands, 5–8 August. DOI: 10.1017/dsi.2019.7 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 12.04.2023
Отримано після доопрацювання 16.05.2023
Прийнято до друку 25.05.2023*